

Geografia semantică a descântecului la Sanda Golopenția

Cristina GAVRILUȚĂ, Nicu GAVRILUȚĂ*

Keywords: *exorcism; magic; imaginary; symbol*

1. „Limba descântecelor” și magia cuvintelor

Descântecele populare românești au atras mereu atenția lingviștilor, hermeneuților și etnologilor, fiind considerate adevărate bazine lingvistice care conservă într-o manieră miraculoasă forme lingvistice și gramaticale arhaice de o bogăție semantică neobișnuită. Toate acestea sunt și o ilustrare perfectă a unui imaginar colectiv bogat, saturat de elemente magice surprinzătoare, în jurul cărora se construiesc moduri de a gândi și de a acționa în lume. Ele compun un univers magic care deseori interferează cu realitățile cotidiene. Lumea de aici are acces la cele nevăzute prin medierea cuvântului și a ritualului. Între cele două lumi, cea de aici și cea de dincolo, nu există un hiatus, o prăpastie, o graniță de netrecut. În fapt, ele compun o realitate complexă, accesibilă prin cuvânt, gest și ritual.

Practic, descântecul popular românesc anunță diferite maniere de percepție și reprezentare a lumii care depășesc frontierele raționalului și ale realității vizibile. Cuvintele devin vehicule lingvistice ale acestor reprezentări, iar conservarea lor în aria descântecului indică faptul că lucrurile care ni se întâmplă pot avea cauze și explicații mai vechi, mai subtile, adesea magice. Mai mult, prezența și formidabila supraviețuire a descântecelor și a practicelor magice este un semn clar că mentalul și cultura unui popor își extrag seva (și) din aceste experiențe magice care privilegiază semnul și simbolul ca formule unificatoare ale existenței.

În *Limba descântecelor românești* (2007), doamna Sanda Golopenția realizează o admirabilă analiză a acestor descântece și evidențiază arhitectonica limbajului pe mai multe paliere, plecând de la terminologia specifică diferitelor *roluri* și *acțiuni magice* până la *formule magice* și, mai apoi, *gesturi magice*. Toate acestea compun arhitectura întregului, a descântecului care îmbină într-o formulă unitară și eficace cuvântul, rostirea, gestul și ritualul.

Acest demers al doamnei Sanda Golopenția urmează cercetărilor lui Ovid Densușianu (*Limba descântecelor*) și Al. Rosseti (*Limba descântecelor românești*), autori care au insistat pe valoarea cuvântului ca simbol și ca depozitar cultural.

Înlănțuirea cuvintelor într-un descântec nu pare a fi o întâmplare sau o simplă potrivire. Ea urmează o cadență și o alcătuire cu o anume muzicalitate și rezonanță, scopul final fiind unul terapeutic, apotropaic și magic.

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România (cristina_gavrilita@yahoo.fr, nicolas@uaic.ro).

Astfel, întregul arsenal lingvistic pus la bătaie de iscusitele descântătoare – Sanda Golopenția insistă asupra ponderii covârșitoare a agentului magic feminin (Golopenția 2007: 35) – conține cuvinte și formulări arhaice, demult uitate, sau altele extrem de originale. E greu de spus de ce se întâmplă acest fapt, însă putem intui cel puțin două explicații plauzibile:

În primul rând, am putea enunța forța tradiției și credința că toate lucrurile bune se întâmplă la începuturi. Prin urmare, cuvintele și descântecul în forma originală ar putea avea o mai mare eficacitate simbolică și nu numai. Astfel, apropierea de un fond lexical străvechi reconectează imaginarul la datele primare și la perfecțiunea vremurilor primordiale. (Eliade 1978: 21–38). Desigur, ele ne pot reaminti o serie de imagini arhetipale (Jung 1994: 21–111) care zac în camera inconștientului uman și ne pot dezvălui adevăruri demult uitate. În același timp, limbajul descântecelor, greu perceptibil pentru neinițiat, conține un amestec de cuvinte și sunete (fie înnăbușite, fie șuierate, fie ascuțite ca o săgetă sau grele ca lovitura unui ciocan) care stârnește emoție și mișcă. El amintește întrucâtva de *numinosul* lui Rudolf Otto și de trimiterile sale la sunetele numinoase, primordiale.

Dacă această interpretare este corectă, atunci în aceste cuvinte desprindem fiorul numinos primordial chiar în forma sa primă și cea mai originară a exprimării sale, adică înaintea oricărei explicări prin imagini, prin prezentări concrete sau prin concept, ba chiar pur, așa cum izbucnește el, cu sunetul lui originar, brut, cu o forță primară și nedând încă obiectului său nici un alt nume decât pe acela de a fi ceva în fața căruia „trebuie să scoatem” involuntar asemenea sunete (o chestiune de „ah” și „pst”) (...) (Otto 1996: 20).

Toți specialiștii care au făcut teren și au fost martorii direcți ai unui descântec pot recunoaște dificultatea de a înregistra și transcrie cuvintele descântecului. La primul contact, ele se prezintă ca un mesaj incifrat în bolboroseli, icnituri și șuierături întrerupt de onomatope și oftat. Da, ritualul acesta provoacă stări paradoxale, de teamă și fascinație deopotrivă.

În al doilea rând, explicația ar putea duce către ideea de inițiere. Descântătoarea nu este o persoană oarecare, ci una inițiată, investită cu o cunoaștere și cu puteri speciale. Prin urmare, stăpânirea ritualului de descântec presupune o cunoaștere ascunsă, inaccesibilă omului profan. Ea nu privește doar acțiunile magice propriu-zise (aruncatul semințelor în foc, stingerea cărbunilor, arderea frigărilor sau alte gesturi ritualice), ci și manipularea și stăpânirea unui limbaj specific în care cuvintele și formulările pot avea chipuri ciudate, necunoscute celor neinițiați. Mișcându-se cu lejeritate în acest fond arhaic al cuvintelor, agentul magic accesează în egală măsură nenumărate sensuri, dar și un univers simbolic nebănuit: „Gâlca cât boul/ gâlca cât oul/ gâlca cât aluna/ gâlca cât minciuna/ să nu mai rămâie niciuna” (Candrea, 1944: 348). În acest caz, figurativul și simbolicul au forță magică regeneratoare. Împreună restabilesc echilibrul. De pildă, într-un interviu realizat de noi în 2003 cu o femeie care practica turnarea cositorului, aflăm că nu oricine poate să învețe deochiul și să deprindă meșteșugul descântecului.

Apoi... am vrut s-o învăț pi fata me. Da' n-o putut. N-o putut țâni minti cuvintili iaca așa... cî doar i fati dișteaptî. Am mai vrut sî învăț o copchilî, dragu mamii... ș-o învățat da' n-ari leac. Trebi sî ai leac și puteri, asta nu poati oricini (Catinca, 68 ani).

Fără îndoială descântecul trebuie realizat de cineva care are priceperea, credința și disponibilitatea necesare. Cele două posibile explicații vin să sublinieze complexitatea decântecului și dificultatea de a surprinde și înregistra un fenomen în care se împletesc atât de multe elemente. Cum reușește etnologul, lingvistul, antropologul să operaționalizeze coerent și logic într-un astfel de context?

Sanda Golopenția propune foarte inspirat o *abordare pragmatică* a acestor fenomene culturale. Întreaga tipologie și taxonomie pe care o prezintă în lucrarea *Limba descântecelor românești* (2007) se constituie și ca un instrument de analiză extrem de util și versatil. Autoarea demonstrează că, plecând de la cuvânt, expresii și formule verbale specifice descântecului, se poate pătrunde mai bine în miezul fenomenului. Astfel, putem descifra și înțelege mai bine *rolurile magice, reacțiile magice, tipologia descântecelor* și aspectele legate de *ritual* și *rostire* plecând de la cuvintele care intră în joc. Cuvintele devin indicatori importanți care ne ajută să identificăm, clasificăm și să înțelegem decantecele. Lămuririle și clarificările atât de utile ale termenilor pe care le face autoarea reprezintă, în fapt, o valoroasă geografie semantică a descântecului.

În fapt, cuvintele care însoțesc întreg registrul magic al descântecului îndeplinesc două roluri clare: rolul de *numire* și *calificare* a ritualului și rolul *activ*, de *intervenție magică*.

2. Taxonomie și polisemantism magic

Cuvintele care însoțesc și exprimă descântecul popular numesc, așa cum menționează Sanda Golopenția, rolurile magice, acțiunea și reacțiunea magică, corpul, bolile etc. Explicația pe care ne-o oferă Sanda Golopenția indică existența unui limbaj specific, unul care are în atenție fie aspecte generale, fie pe cele particulare. Cuvintele înregistrează diferite forme și derivate, iar rostirea lor contextualizată poate atribui cuvântului conotații pozitive sau negative. De pildă, *doftor/ doftoroaie* și derivatul *doftoriceală* pot desemna o persoană respectabilă care ajută un bolnav să se vindece cu ajutorul descântecului, utilizând cunoștințe de medicină populară. În egală măsură, el poate numi un act medical pueril, nespecializat, o simplă șarlatanie. În joc este o permanentă glisare a termenilor între pozitiv și negativ, bine și rău. Este un semn că aspectele contradictorii sunt specifice deopotrivă lumii și limbajului. De altfel și în ritualul descântecului conotațiile cuvintelor pot fi diferite. Ele descriu un univers în care sensurile și nuanțele amestecă sau despart binele de rău, pozitivul de negativ. Acest univers populat de un limbaj specific încifrează semantic necunoscutul, învizibilul, magicul. Vom exemplifica acest fapt cu câteva secvențe din cercetarea Sandei Golopenția.

Rolurile magice, de pildă, primesc o varietate de nume care descriu fie competențele generale ale performerului, fie pe cele specifice. Limbajul popular surprinde, așadar, calitățile descântătoarei în formule originale care dispun de o mare forță conotativă.

De la versiunile cele mai cunoscute ale agentului magic (*fermecător, fermecătoare, vrăjitor, vrăjitoare, descântător, descântătoare*) până la cele mai puțin cunoscute (*babă, băbăreasă; moașă, moșalică; doftor, doftoroaie; vraci, vrăciță; bosorcoi, bosorcaie, bozgonitoare, bobonitoare* etc.), menționate și de

Silvia Ciubotaru (Ciubotaru 2005), toate sugerează capacitatea unor persoane de a interveni în cursul evenimentelor. Cum este posibil acest lucru? Utilizând *cuvântul* (de exemplu, *bozgonitoare* ne duce cu gândul la verbul *a bozgoni*, care semnifică în spațiul popular ‘a bolborosi’, ‘a înșirui cuvinte’) și, recurgând la anumite *gesturi*, moașa, de pildă, știa cum să gestioneze nașterea. Vracii cunoștea ce trebuie făcut pentru vindecarea bolii. Cuvântul și fapta devin armele pe care le utilizează descântătorul în lupta sa cu invizibilul.

Dincolo de generalitatea pe care o surprind, toate aceste nume dobândesc conotații multiple și interferează între ele datorită faptului că numesc personaje care se manifestă în vecinătatea magicului, a misterului și a necunoscutului. Așadar, *vraciul* sau *doftoroaia* nu sunt doar simpli medici, cunoscători ai binefacerilor plantelor, ci ei sunt și niște magicieni care pot schimba cursul evenimentelor, pot vindeca trupuri și suflete, pot restabili echibrul, pot fi iubiți sau temuți. Acțiunea lor este plasată, adesea, într-un context mult mai amplu și mai generos. Deși unele cuvinte numesc competențe clare, bine surprinse de Sanda Golopenția (*ghicitor*, *ghicitoare*; *căutător*, *căutătoare*, *cotătoare*), în cele mai multe cazuri doar contextul în care sunt rostite ne poate desluși rolul pe care-l îndeplinește persoana descântătoare.

Lucrurile stau aproximativ la fel și în cazul *vinovatului magic*. Sesizăm că numele lor variază într-un registru foarte larg, de la general (*fermecător*, *fermecătoare*; *vrăjitor*, *vrăjitoare*) la particular (*deochitor*, *mirător*, *răhnitor*, *pocitor* etc.). În acest caz conotațiile atașate termenilor sunt negative și atestă prezența răului în acțiuni voite sau nu. De exemplu, *deochiul* nu presupune în mod neapărat o componentă volitivă.

Acțiunea și reacțiunea magice beneficiază de un inventar semantic destul de vast. El este încifrat în cuvinte de tipul *descântătură*, *vrăjitură*, *boscoană*, *blazgonie*, *moșmană*, *făcătură*, *defăcătură*, *întors*, *desfacere*, *ursire*, *menire* etc. Întregul evantai semantic pe care-l regăsim aici ascunde o întreagă filosofie de viață în care reacția și contrareacția compun strategii de restabilire a ordinii și echilibrului. Răul nu este neapărat total, definitiv și iremediabil. El poate fi combătut, *întors*, *desfăcut*, *destructurat* prin reacții magice eficiente.

3. Cuvântul – agent activ al acțiunii magice

Alcătuirea și rostirea descântecelor este *la pièce de résistance* în întreg scenariul ritual al descântecelor. Aici cuvântul devine un agent activ al acțiunii magice. Rostirea, numirea, jocul de cuvinte, rima fac parte din arta descântatului. Prin cuvânt, ritualul prinde viață. El este cel care dă sens acțiunilor (stingerea cărbunilor, topirea cositorului, dezlegarea laptelui etc.) și certifică o cunoaștere magică ce depășește granițele realului. Astfel, ritualul dispune de o anumită retorică. Ea este în general specifică fiecărui actor și diferă mult de vorbirea obișnuită. Rostirea poate fi șoptită, strigată, cadențată, ludică, sibilinică, bombănită și greu descifrabilă. Totul se petrece ca și cum *obscurul* (partea ascunsă a problemelor noastre) nu poate fi rezolvat decât *prin mai obscur*, adică printr-un ritual cu expresii magice greu descifrabile. Limbajul abundă de interjecții și onomatopee care întrerup jocul rimelor și al cuvintelor. Uneori, acestea capătă forme ciudate.

Ptiu! Vacî neagrî/ poneagrî/ Ptiu! Vacî roși/ poroși/
Ptiu! Vacî balai nebalai! (Golopenția 1998: 254).

Toate licențele lingvistice rezultate prin compunere, omisiune, derivare sau prin alte procedee au ca scop să numească nenumitul, să invoce forțe invizibile și să sugereze intrarea pe un teritoriu necunoscut în care nu mai operează logica obișnuită a discursului. Eclectismul descântecului sugerează o situație la fel de stranie, iar încercarea de a-l înțelege și desluși după un model rațional este una sortită eșecului.

De altfel, descântecul este un ritual care nu se adesează rațiunii ci unei gândiri magice (Frazer, 1980). În acest orizont, lucrurile se atrag și se resping într-un mod miraculos. În joc este o mentalitate magică, una în care *asemănătorul produce asemănător* și legea nescrisă a *contagiunii* funcționează perfect. Doar așa putem explica multe din cele care ni se întâmplă. La limită, unii dintre noi reușim să înțelegem și rolul unor formulări ciudate, cum ar fi: *Curcubeu beu/ bea de unde-i bea/ bea din gușa mea* (Gorovei 1931: 330).

Cu siguranță, descântătorul nu este preocupat de logica sau de acuratețea exprimării. El operează cu stări, emoții, trăiri, fantasme și imagini. Mult mai importantă este pentru el crearea unor realități magice, cu un puternic impact emoțional. Ele sfidează legile naturii (un curcubeu care are rol salvator, de pildă). Ori, astfel de formulări, grație unei rostiri anume, capătă semnificații aparte și reușesc să genereze și să trezească fantasme care pot avea și rol terapeutic.

Chei junghiu de-acolea/ Ca nu-i locul tău acolea/ la mormânt, acolo ți masu, /acolo ți sălașu./ Da Gheorghe să rămâie, /curat, luminat. (Pavelescu 2007: 88).

În întreg ansamblul ritual, forța de sugestie a unor exprimări de tipul celor prezentate mai sus poate să atingă cote nebănuite, cucerind auditoriul și punând în funcțiune un întreg imaginar magic. Totuși, în spatele acestui discurs, doamna Sanda Golopenția reușește foarte bine să distingă o tehnică menită să asigure eficacitatea formulilor folosite.

Cum cuvintelor rostite li se recunoaște o eficiență supranaturală, este esențială: (1) reproducerea lor întocmai sau, atunci când descântecul este deprins „pe furate” de o novice sau o clientă, cât mai aproape de ceea ce a fost perceput, cu acuitate maximă, în recitarea șoptită de către descântătoare; (2) sublinierea cuvintelor importante, care se efectuează prin întoarcerea cuvântului pe toate fețele, ceea ce am putea numi „declinarea” lui fonetică sau, în termeni neutri, includerea lui într-o serie fonetică prin reluare parțial trunchiată, reluare cu adaos sau cu modificări minime și (3) punerea în rimă (interioară versului sau delimitându-l) a cât mai multe cuvinte spre a se asigura buna memorare a formulei (Golopenția 2007: 86).

Cu privire la *structura compozițională* a descântecului, Amalia Pavelescu distinge trei etape importante:

a) *Formula introductivă* cu invocarea bolii în toate ipostazele imaginabile (*Bubă, neagră/ Bubă Vânăță / Bubă dulce*) sau a unei divinități al cărui ajutor se solicită. Aceste invocații au la bază credința străveche conform căreia este suficientă simpla numire a ceva pentru a-i face cu puțință prezența. Așadar, performerul cunoaște forța nebănuită a cuvântului, iar pentru a se lupta cu răul trebuie să-i provoace prezența acolo, în momentul ritualului.

b) *Tratarea propriu-zisă* este o etapă care înregistrează o multitudine de variante în care se încearcă să se elimine răul prin formule folosite. Ele îmblâzesc, roagă, imploră, poruncesc și alungă răul. Așadar, cuvintele folosite în tratamentul propriu-zis indică mai multe modalități de abordare, de la cele prietenoase (*Bubă mândră, Bubă blândă*), până la cele autoritare și definitive (*nu coace/ nu răscoace; Cu sapa te-oi săpa,/ Cu mătura te-oi mătura, Și-n apă te-oi țâpa/ Acolo să-nverzești,/ Acolo să putrezești.*) (Pavelescu 2001: 118-119).

c) Formula finală cuprinde *urări* în care apar Maica Domnului sau Dumnezeu. Aici este evocată curățenia, lumina și puritatea. *Se rămâie curat și luminat ca argintul strecurat; De la mine descântecul/ De la Maica Domnului leacul.* Așadar, descântătorul plasează descântecul într-o zonă de mediere între puterea divină și puterea umană. Cuvintele descântecului devin agenți activi și eficienți doar în condițiile în care se întâlnesc cu voința divină. Credința în puterea cuvântului de a capta energia și voința divină este cea care plasează ritualul descântecului în zona magicului.

Ceea ce reținem din întreg scenariul ritual și din această arhitectură lingvistică specifică descântecului e faptul că, deși este privit ca o incantație cu formulări și licențe specifice, el este, în fapt, o formă de comunicare cu cele nevăzute. Ea se realizează într-o formă narativă, aluzivă și metaforică (*A plecat într-o cale mare/ Un om mare,/ Pe o potecă mare, / Cu haine mari,/ Cu traistă mare...*) (Pavelescu 2001: 121). Alteori se utilizează adresarea directă (*Fuși spurcat,/ Că te calcă chicior/ De ficior curat*) (Pavelescu, 2008: 47).

Cuvântul devine astfel un simbol unificator al lumii de aici cu cea de dincolo, un liant social care-și extrage semnificațiile dintr-un vechi mental popular, saturat de credințe demult uitate. Nimic nu e ce pare a fi: nici bolile, nici bucuriile, nici tristețile și nici cuvintele înșirate în stihuri aruncate printre dinți. În descântec totul pare a fi dublat de o realitate simbolică care operează subtil în mințile și viețile oamenilor. Este o geografie semantică pe care doar inițiații o înțeleg, iar muritorii de rând o pot intui sau o pot simți în străfulgerări scurte. Într-un astfel de context, cercetătorul mentalității magice se transformă într-un căutător de comori cărora trebuie să le găsească sensul și rostul.

Fără îndoială, efortul de cunoaștere și recuperare a descântecului ca formă populară de manifestare a unei gândiri magice nu este nici simplu și nici la îndemâna oricui. Scrierile de etnografie și de folclor, mai vechi și mai noi, surprind dimensiunea magică a folclorului românesc. Ele sunt semnate de profesioniști experimentați, cum ar fi Simeon Florea Marian, Ioan Mușlea, Ovidiu Bârlea, Artur Gorovei, Gheorghe Pavelescu, Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu, Camelia Burghel, Mircea Vulcănescu, Ernest Bernea, Mihai Pop, Ștefania Cristescu, Sabina Ispas, Otilia Hedeșan, Narcisa Știucă, Antoaneta Olteanu, Mihai Coman, Lucia Berdan, Lucia Cireș, Silvia Ciubotaru, Ion H. Ciubotaru, Ion Cuceu, Adina Hulubaș (Ciubotariu), Ioana Repciuc, Ioana Fruntelată, Ioan Pop Curșeu etc.

Printre ei, un loc seniorial îl ocupă, indiscutabil, doamna Sanda Golopenția. Doamnia Sa a fost convinsă întreaga viață de faptul că magicul este „sarea oricărei culturi” (Lucian Blaga). Este fermentul cultural în jurul căruia se plămădește un întreg set de valori și credințe. Se construiesc, în cele din urmă, moduri de *a fi* în lume. Conservarea memoriei culturale, așa cum bine precizează doamna

academician Sabina Ispas, solicită o dublă abordare: *interpretativă și pragmatică*. Sanda Golopenția contribuie din plin la acest efort prin construirea unor repere teoretice care pot sta la baza unei mai bune valorificări a tezaurului cultural românesc.

Astfel de întreprinderi temerare, departe de lumina reflectoarelor mediatice și fără a face rating într-o lume superglobalizată, ne dezvăluie complexitatea ființei umane și felul în care simbolul și magicul operează tainic și eficient în viața fiecăruia dintre noi.

Bibliografie

- Blaga 1941: Lucian Blaga, *Despre gândirea magică*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă.
- Densușianu 1930–1931: Ovid Densușianu, *Limba descânteclor*, în „Grai și suflet”, IV.
- Densușianu 1931–1932: Ovid Densușianu, *Limba descânteclor*, în „Grai și suflet”, V.
- Candrea 1944: I. Aurel Candrea, *Folklorul român comparat. Privire generală. Medicina magică*, București, Casa Școalelor.
- Ciubotaru 2005: Silvia Ciubotaru, *Folklorul medical din Moldova*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Culianu 1994: Ioan Petru Culianu, *Eros și magie în Renaștere. 1484*, București, Editura Nemira.
- Eliade 1978: Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers.
- Frazer 1980 : Georges James Frazer, *Creanga de aur*, vol.1–3 București, Editura Minerva.
- Golopenția 2007: Sanda Golopenția, *Limba descânteclor românești*, București, Editura Academiei Române.
- Golopenția 1998: Sanda Golopenția, *Desire Machines. A Romanian Love Charms Database*, Bucharest, The Publishing House of the Romanian Cultural Foundation.
- Gorovei 1931: Artur Gorovei, *Descânțele românilor. Studiu de folklor* (Academia Română, „Din viața poporului român” XL), București, Regia M.O. Imprimeria Națională.
- Otto 1996: Rudolf Otto, *Despre numinos*, Cluj, Editura Dacia.
- Jung 1994: Carl Gustav Jung, *În lumea arhetipurilor*, București, Editura „Jurnalul Literar”.
- Pavelescu, 2007: Gheorghe Pavelescu, *Ethnos. Studii de etnografie și folklor*, vol. 3, Sibiu, Tehnomedia.
- Pavelescu, 2001: Amalia Pavelescu, *Poezia de ritual și ceremonial din Mărginimea Sibiului*, București, Editura Paideia.
- Rosetti, 1975: Al. Rosetti, *Limba descânteclor românești*, București, Editura Minerva.
- Gavriliuță 2013: Cristina Gavriliuță, *Negativul cotidianului*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

The Semantic Geography of Enchantments in Sanda Golopenția's Work

Based on Sanda Golopenția's work, *The Language of Romanian Enchantments* [‘Limba descânteclor românești’], our attempt is to highlight the importance of the word in the ritual scenario of folk spells. The semantic richness as well as the craft of putting together and uttering spells and verbal formulas is witness to the popular belief in the magic force of the word. Polysemous items, verbal licenses, and an archaic lexical stock create a semantic geography in which things mix and separate, in which the magical and the ordinary intertwine and this world communicates with the unseen and the netherworld. Sanda Golopenția's effort to clarify the terminology, to organize the entire semantic inventory undertaken by the Romanian researcher together with other researchers of the phenomenon, creates new paths for understanding and interpreting the spells. Thus, the pragmatic approach to spells becomes a rich source of understanding and interpretation of this cultural heritage.